

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001 р. — 154 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**

(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**

(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**

(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**

(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**

(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**

(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**

(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**

(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**

(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**

(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

ПЕРЕДМОВА

Аналіз педагогічної теорії і практики дає змогу визначити основні способи і прийоми виявлення інформаційно-пізнавальних суперечностей, серед яких ми хотіли б акцентувати увагу на наступних: під час демонстрування досліду; проведення фронтального експерименту, коли виявляється невідповідність між наявною системою знань учнів і новими явищами, фактами; самостійної дослідницької діяльності учнів.

Навіть найпростіші досліди, які підтверджують наявність у рослин хлорофілу, дихання рослин, ріст тощо, дають учням багато нових знань, викликають творче мислення. Тим більш позитивно впливають на розвиток мислення досліди експериментального характеру: вирощування гібридного насіння, виведення нових форм рослин.

У дослідницькій роботі учнів велика роль належить спостереженням. Спостереження – це вміння не лише дивитися, а й бачити, робити висновки і використовувати з'ясоване. Саме завдяки спостережливості й усвідомленню суті питання, серйозному і творчому ставленню до праці формується діяльна людина. Найкращий спосіб пробудити талант людини – створити умови, дати можливість проявитися йому. Слід з довірою ставитися до кожної дитини, до її великих можливостей. Це запорука творчого зростання кожного учня.

Учнів слід привчати не тільки до спостережень неозброєним оком за живою природою, а й залучати до спостережень за допомогою приладів, яких стає дедалі більше в школах, починаючи від лупи, мікроскопа і закінчуючи автоматичними приладами для запису метеорологічних спостережень та іншими, які відповідають сучасному рівню науки і техніки.

Але одних лише спостережень для пізнання і зміни навколишніх явищ природи, для вироблення правильних уявлень і понять не досить. Досягти цього можна на основі дослідів, експериментів і практичної діяльності учнів. [7].

Отже, творчий підхід до побудови уроків, вибір найраціональнішої організації і структури уроку – одна з найважливіших умов підвищення ефективності уроків, неодмінна передумова активної пізнавальної діяльності учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. О.Ляшенко. Державний стандарт середньої освіти: концептуальні засади та підходи до його створення. // Шлях освіти. - 1998. - №2. - С.5-9
2. О.Богданова. Методологічні основи роботи вчителя біології. //Біологія і хімія в школі. - 1999. - №5. - С.16-18.
3. Г.Н. Щукина. Формирование познавательных интересов школьников. - Л. 1968, с.13.
4. Н.Недодатко. Навчально-дослідницька робота учнів на уроках біології. //Біологія і хімія в школі. - 2000. - № 1. - С.28-33.
5. Функції і структура методів навчання /За редакцією В.О. Онищука. - К.: Радянська школа., 1979.
6. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - М.: Издательство АН СССР, 1946.
7. Сергієнко Д.Л. Формування дослідницьких умінь і навичок в учнів при вивченні біології. –К.: Радянська школа., 1969.

Одержано редакцією 19.01.2001.

УДК: 372.012

О. П. ПРИЙМАК

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТАБЛИЧНОГО ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ В ЧОТИРИРІЧНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Підвищення якості навчання математики в чотирирічній початковій школі тісно пов'язане з формуванням обчислювальних навичок. Наприклад, в учнів першого класу повинні бути сформовані міцні, свідомі навички табличного додавання та віднімання в межах 10.

Міцне засвоєння учнями табличних випадків додавання і віднімання є необхідною умовою для успішного вивчення усного додавання і віднімання в межах 100, а також письмового додавання, віднімання, множення та ділення чисел. У зв'язку з тим, що навички табличного додавання та віднімання входять до складу інших навичок, то вони повинні формуватися як високоавтоматизовані: учні в процесі навчання виучують напам'ять таблиці додавання і віднімання.

Під табличним додаванням розуміємо додавання двох одноцифрових чисел, під табличним відніманням – ті випадки віднімання чисел, які відповідають випадкам табличного додавання.

Наприклад, випадкам табличного додавання $8 + 2$, $9 + 3$ відповідають випадки табличного віднімання $10 - 2$, $12 - 3$.

Перше ознайомлення з цими поняттями в початкових класах фіксується з допомогою термінів “таблиця додавання даного числа”, “таблиця віднімання даного числа”, які засвоюються дітьми в процесі навчання.

В результаті тривалої роботи по складанню таблиць додавання та віднімання учні усвідомлюють, що таблиця додавання даного числа – це розташована у певному порядку сукупність випадків додавання чисел 1, 2, 3, 4, ... 9 до даного числа, а результати таблиці віднімання можна знайти, використовуючи відповідні випадки таблиці додавання і зв'язок додавання і віднімання.

Засвоєння учнями табличних випадків додавання та віднімання є досить складною навчально-пізнавальною діяльністю, яка здійснюється під керівництвом вчителя і спрямована на свідоме і міцне запам'ятовування учнями таблиць додавання і віднімання.

В процесі вивчення табличних випадків додавання та віднімання можна виділити такі етапи:

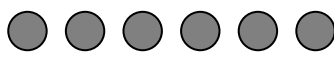

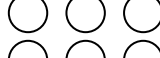

- підготовчий;
- складання таблиць;
- запам'ятовування таблиць.

Вибір методів і засобів вивчення табличних випадків додавання та віднімання визначається дидактичними завданнями кожного із вищезгаданих етапів і дозволяє здійснити педагогічне керівництво навчальним процесом. Необхідно враховувати, що у шестирічних дітей починає формуватися навчальна діяльність, і важливим моментом її становлення є переорієнтація свідомості дитини з результату, який необхідно одержати, виконуючи дії, на способи його виконання. При цьому поряд з використанням засобів наочності, роздаткового матеріалу психологи рекомендують практикувати дидактичні ігри.

Табличне додавання і віднімання починають розглядати в першому класі в межах десяти, а завершують в концентрі “Другий десяток” (2 кл.). мета початкового етапу – забезпечити свідоме формування навичок додавання і віднімання. На цьому етапі розкривається конкретний зміст додавання і віднімання, вводяться назви компонентів цих дій, розкривається зв'язок дій першого ступеня, розв'язуються приклади на додавання і віднімання в межах кожного з чисел 4 – 10. Всі ці питання вивчаються на основі практичних дій з предметами і розгляду малюнків. Від якості їх вивчення залежить якість засвоєння табличних випадків додавання та віднімання.

Важливим етапом при вивченні таблиць є їх свідоме складання. Враховуючи вікові особливості шестирічок, при складанні таблиць додавання і віднімання в межах 10 спираються на дидактичний матеріал і малюнки підручника. Доцільним є використання ігрових ситуацій. Наприклад.

1. Використовуючи малюнки кружечків, допоможіть їжачку Колючці записати пропущені числа в таблиці додавання числа 6.

		$1 + 6 = 7$
		$2 + 6 = \underline{\quad}$
		$3 + 6 = 9$
		$4 + 6 = \underline{\quad}$

Прочитайте одержану таблицю додавання числа 6 хором. Прочитайте цю таблицю ланцюжком. Прочитайте таблицю у зворотному порядку: від прикладу $4 + 6$ до прикладу $1 + 6$.

2. Друг їжачка зайчик Вухань вирішив, користуючись таблицею додавання числа 6, скласти таблицю віднімання числа 6. Але він допустив деякі помилки. Спробуйте відшукати їх.

$$\begin{aligned}7 - 6 &= 1 \\8 - 6 &= 1 \\9 - 3 &= 6 \\10 - 6 &= 3\end{aligned}$$

3. Їжачок Колючка і зайчик Вухань повторювали таблиці додавання і віднімання числа 6. Їжачок називав приклад із таблиці додавання числа 6, а зайчик – відповідний приклад із таблиці віднімання числа 6. А ви зможете назвати всі пари прикладів із таблиці додавання і віднімання числа 6?

Таблиці додавання і віднімання даного числа в межах десяти вивчаються разом. Ефективність такого вивчення доведена дослідженнями П.М.Ерднієва і досвідом вчителів.

Враховуючи те, що при складанні таблиць додавання і віднімання в межах 10 використовується тільки два прийоми – перелічування суми і остачі, – а також те, що учні мають великий досвід складання прикладів на додавання і віднімання за малюнком або користуючись наочними посібниками, можна практикувати проводити самостійні роботи при складанні учнями таблиць додавання і віднімання.

На перших уроках по вивченню табличних випадків додавання і віднімання в межах 10 учні під керівництвом вчителя складають таблиці додавання і віднімання, а потім поступово переходять до самостійного складання таблиць.

Напівсамостійну роботу можна провести при вивченні таблиць додавання та віднімання чисел 5, 6. Ця робота полягає в тому, що учні під керівництвом вчителя за даними предметними ситуаціями усно складають приклади на додавання та віднімання і самостійно записують їх в зошитах, а один учень на дошці. З метою перевірки правильності запису використовують заздалегідь заготовлену таблицю.

Самостійну роботу можна провести при таблиць додавання та віднімання чисел 7, 8, 9. Учитель пропонує учням за даними предметними ситуаціями скласти приклади на додавання чисел, а потім – приклади на віднімання і прочитати одержані таблиці.

Інший варіант цієї самостійної роботи: за рисунками підручника учні самостійно складають приклади на додавання, потім для кожного прикладу на додавання – приклад на віднімання даного числа. Щоб ця робота була проведена більш ефективно, необхідно виконати підготовчі вправи на складання прикладів на віднімання за прикладом на додавання.

Таблиці додавання та віднімання продовжують вивчати в другому класі. До прийомів додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток відносять додавання чисел частинами і перестановку доданків. Прийом додавання чисел частинами вважається основним прийомом додавання, суть його полягає в тому, що число, яке додають, розбивається на дві частини так, щоб одна з них доповнювала перший доданок до 10. Підготовчими вправами при складанні таблиць додавання з переходом через десяток є вправи на розкладання числа на два менші доданки, доповнення чисел до десяти, додавання числа частинами.

Переставну властивість додавання вперше використовують, розв'язуючи приклад $5 + 6$. При додаванні чисел 7, 8, 9 зростає кількість випадків на застосування переставної властивості додавання.

Складання таблиці віднімання з переходом через десяток ґрунтується на основному прийомі – віднімання чисел частинами і окремих прийомах:

- 1) віднімання числа від десяти з наступним додаванням одиниці зменшуваного;
- 2) використання зв'язку додавання і віднімання.

Запам'ятовування табличних випадків додавання і віднімання є найбільш складним і відповідальним завданням при засвоєнні таблиць. Процес запам'ятовування тісно пов'язаний з розумінням. Учителі прагнуть того, щоб учні зрозуміли суть засвоєваних таблиць, осмислили зв'язки між прикладами таблиці додавання і віднімання, щоб у випадку забування того чи іншого прикладу із таблиці учень міг відновити його, обчислити відповідний результат на основі дій з предметами.

Використовуючи наочність при складанні таблиць, учитель активізує діяльність першої сигнальної системи в учнів, що сприяє кращому розумінню. Запис таблиць на дошці і в зошитах позитивно впливає на розвиток зорової пам'яті. Крім того, використовуються різні способи читання прикладів, що сприяє розвитку моторної пам'яті. Таким чином, зв'язок наочності, запису таблиць і голосного їх читання визначає зв'язок всіх видів пам'яті, що сприяє кращому запам'ятовуванню табличних випадків.

Для міцного запам'ятовування таблиць велике значення має установка на міцне і тривале запам'ятовування табличних випадків. Учитель повинен переконати дітей, що при виконанні завдань знаходити результати додавання чи віднімання переліком предметів незручно і для цього потрібно багато часу, тому потрібно вивчити дані таблиці і пам'ятати їх завжди.

Те, що добре зрозуміле, повинно бути закріплено в пам'яті шляхом наступних повторень. Успіх запам'ятовування залежить не стільки від кількості повторень, скільки від того, як ці повторення розподілені в часі.

В практиці заучування існує два способи повторень: концентроване, тобто суцільне, і розподілене в часі, із розривом. Дослідження психологів показали, що так як при концентрованому

повторенні швидше настає втома, то більш продуктивним є розподілене повторення.

За даними психологів максимум забування припадає на перші 2-3 доби, а чим далі, тим більше згладжується “крива забування”. Цей факт врахований при розподілі навчального матеріалу в підручнику: на вивчення кожної таблиці додавання і віднімання відводиться 2-3 уроки, що сприяє закріпленню табличних випадків арифметичних дій.

В методиці математики відомо багато прийомів, що сприяють міцному засвоєнню таблиць: повторення табличних випадків по порядку і вибірково, складання по пам’яті таблиць, повторення таблиць із закритими відповідями.

Успіх запам’ятовування таблиць залежить і від активності учня. Чим активніше учень працює з таблицею, тим краще він її запам’ятає. Цьому сприяють тренувальні вправи.

Досить важливе значення для запам’ятовування має цікавість до вивчення таблиць. Для шестирічок зацікавленість матеріалом залежить від того, як цей матеріал подати, тому в процесі роботи по запам’ятовуванню таблиць потрібно пропонувати більше завдань, поданих в різній формі. Так, в підручнику математики для першого класу приклади на додавання і віднімання в межах 10 розглядаються в таких формах: обчислити, знайти суму і різницю чисел, збільшити на..., зменшити на... Особливо корисні завдання ігрового характеру. В підручнику часто пропонуються ігри: “Мовчанка”, “Колові приклади”, “Східці” та ін.

В позаурочний час можна використовувати рухливі ігри, які сприяють запам’ятовуванню таблиць. Опишемо деякі з них.

1. “Подай м’яч”. Ведучий називає приклад із таблиць додавання і віднімання числа і кидає м’яч гравцеві. Гравець, назвавши відповідь, кидає м’яч ведучому. Якщо гравець не може назвати результату, то він кидає м’яч ведучому, а сам вибуває з гри.
2. “Канатоходець”. На майданчику треба провести пряму лінію. Це буде “канат”. По ньому рухаються гравці, розвівши руки в сторони і одночасно проговорюючи якусь таблицю додавання чи віднімання. Програє той, хто сходить з каната або пропускає приклади з таблиці чи неправильно називає результат.
3. “Палка, що падає”. У грі приймає участь 11 дітей.

Гравці стають у ряд і називають числа по порядку, потім беруться за руки і утворюють коло. Останній номер виходить на середину круга, він тримає в руках гімнастичну палку. Один її кінець він ставить на землю, а другий притримує рукою зверху так, щоб палка стояла вертикально. Потім називає будь-який приклад із таблиць додавання чи віднімання. Гравець, номер якого відповідає результату названого прикладу, повинен спіймати палку, що падає. Якщо він її спіймає, то повертається на своє місце, а ведучий продовжує гру. Якщо він не спіймає палку, то стає ведучим і називає попередньому ведучому, який йде в коло на його місце, свій номер.

З метою здійснення контролю за засвоєнням таблиць додавання і віднімання на кожному уроці повинні використовуватись різні його форми: фронтальне опитування, індивідуальне опитування, письмові роботи.

Одержано редакцією 16.01.2001.

УДК: 372. 07

Р. І. ЯКИМЧУК

ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВІ МЕТОДИ В НАВЧАННІ ШЕСТИРІЧНИХ УЧНІВ

Пріоритетними завданнями початкової школи є формування в учнів повноцінних читацьких та мовленнєвих умінь і навичок. Тому у центрі уваги педагогічних працівників перебуває нині проблема виховання у дітей шестирічного віку самостійного мислення та творчої активності, основою якої є формування здатності виробляти власні погляди на ту чи іншу проблему, прагнення до активної співпраці у різних видах діяльності.

Нам необхідне ґрунтовне переосмислення суті педагогічної діяльності на сучасному етапі. Реалізація закону України “Про загальну середню освіту” передбачає орієнтацію всієї роботи на особистість кожної людини, а це вимагає серйозного аналізу і критичної оцінки традиційних форм і засобів організації навчальної діяльності з метою творчого пошуку найбільш дієвих методів і прийомів всебічного розвитку молодших учнів.

Основою розвитку творчої особистості, формування глибокого пізнавального інтересу є ситуація активного пошуку, здогадок, роздумів, суперечності суджень.

ЗМІСТ

Передмова	3
Бех І. Д. Особливості традиційного етапу розвитку педагогічної науки	5
Воробійов А. М. Психодіаностика міжособистісних відносин учнів молодшого шкільного віку засобами практичних методик (внутрішньосімейний аспект)	7
Поніманська Т. І. Завдання гуманістичного виховання дітей дошкільного віку	15
Бричок Б. П. Проблема мети виховання в контексті сьогодення	18
Дичківська І. М. Моделі духовного розвитку дитини в зарубіжних педагогічних теоріях	21
Маліновська Н. В. С.Ф.Русова про оволодіння скарбами рідної мови на основі засобів народної педагогіки	23
Горонаха Н. М. Ознайомлення дошкільнят з валеологічними властивостями рослин ...	25
Яниур Л. А., Джиган Н. М. Формування інтересу до зображувальної діяльності у дітей різновікової групи	28
Борова В. Є. Модель корегування вад звукової культури мовлення старших дошкільників	33
Квак О. В. Гра, як засіб формування орфоепічної правильності мовлення дітей дошкільного віку	36
Яниур М. С. Професійна орієнтація учнів початкової школи в процесі трудового навчання	39
Сілков В. В. Вимоги до системи вправ при особистісно-орієнтованому формуванні поняття числа у молодших школярів	44
Крутій В. А. В.О.Сухомлинський про активізацію навчальної діяльності молодших школярів	50
Леценко Г. П. Комунікативно-орієнтоване вивчення рідної мови в початкових класах ..	54
Бучак Н. В., Макогончук М. Г. До питання адаптаційних можливостей учнів	57
Шутяк В. Г., Шутяк О. Ф. Про графічну підготовку учнів II класу	58
Літковець О. Д. Формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей шестирічок на уроках “художньої праці”	63
Крет М. В. Музично-етичний досвід як важливий компонент формування морального світу учнів молодших класів	66
Манюк Л. В. Зміст, форми та методи формування активної громадської позиції школяра	69
Пальчевський С. С. Сугестопедичні підходи до навчання в діяльності та поглядах зарубіжних педагогів-класиків	71
Пасічник Я. А. Принципи дидактики математики та їх історичні корені	75
Крайчук О. В. Про принципи відбору змісту шкільного курсу математики	80
Кіндрат В. К., Нікітчук В. І. Василь Сухомлинський і патріотичне виховання школярів засобами фізичної культури	83
Іванова Л. І. Діалогічне навчання на уроках читання	89
Петрук О. М. Виховання творчої мовної особистості засобами української словесності ..	91
Зінченко Н. А. Формування культури відношень як інтегративна умова патріотичного виховання учнів різновікових груп	94
Філоненко М. М. Спостереження і спостережливість як активна форма пізнання навколишнього середовища	101
Трохимчук І. М., Марциновський В. П. Навчально-дослідницька робота як засіб наукового пізнання	105
Приймак О. П. Методика вивчення табличного додавання та віднімання в чотирирічній початковій школі	108
Якимчук Р. І. Проблемно-пошукові методи в навчанні шестирічних учнів	111
Сватъєв А. В. Вивчення стану здоров'я та деяких аспектів здорового способу життя серед підлітків Запорізької області	115
Колупаєва Т. Є. До проблеми вивчення “етнографії дитинства” в гуманітарному університеті	119
Пустовіт Н. А. Екологічне виховання школярів: проблеми цінностей	122

<i>Дем'янюк Т. Д., Гурінчук Л. Є.</i> Превентивне виховання дітей та молоді сільської школи в позаурочний час	125
<i>Пустовіт Г. П.</i> Екологічна освіта учнів у позашкільному закладі: теоретико-прикладний аспект	129
<i>Первушевська І. О.</i> Введення новітніх технологій в систему освіти та навчання в Україні	134
<i>Гавлітіна Т. М.</i> Національно-патріотичне виховання у позашкільному навчальному закладі	138
<i>Науменко Р. А.</i> Формування філософії здорового способу життя учнів у позашкільних закладах еколого-натуралістичного профілю	141
<i>Петренко О. Б.</i> Удосконалення професійної підготовки готовності вчителів до виховної діяльності у системі вищої освіти	146
Відомості про авторів	150

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 14

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Бричок Б. П.
Технічний редактор
КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 18,56. Обл. вид. арк. 19,19. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98,
тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 154 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20